

VERDUIDELIJKING STAPPEN M E L D C O D E

SAMENVATTING

De Coronacrisis maakt dat mensen meer en langer aan huis gebonden zijn. Hierdoor lopen spanningen op en neemt huiselijk geweld vermoedelijk toe. In het licht van deze ontwikkelingen ontwikkelden VWS, KNMP, Veilig Thuis en betrokken partijen in Nederland de inzet van het codewoord: **'Masker 19'**. Dit document betreft een verduidelijking van de stappen van de meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld in situaties waarin het codewoord wordt gebruikt.

INLEIDING

Vanwege oplopende spanningen bij gezinnen thuis, bestaat een verhoogd risico op huiselijk geweld, bijvoorbeeld in tijden van de lockdown maatregelen. In dit soort tijden, maar ook onder gewone omstandigheden, zijn veel slachtoffers uit het zicht van professionals (zoals huisartsen, leerkrachten, maatschappelijk werkers). Slachtoffers hebben nu minder sociale contacten die een oogje in het zeil houden. Apothekers zijn laagdrempelig te benaderen aangezien veel Nederlanders gebruikmaken van een of meerdere geneesmiddelen. Daarnaast is het niet vreemd wanneer bij apotheken naar adresgegevens wordt gevraagd aangezien geneesmiddelen besteld en/of bezorgd moeten worden.

Slachtoffers zijn vaak, maar zeker in tijden van lockdown of quarantaine maatregelen, vrijwel de gehele tijd thuis met de geweldpleger. Niet alleen lopen in dit soort situaties de spanningen meer op, het is voor slachtoffers in deze situaties meestal niet mogelijk om te bellen naar Veilig Thuis of andere hulpverleners. Daarnaast worden ze misschien door de pleger begeleid als ze zich buitenshuis begeven, of zullen ze niet durven uit te spreken dat ze gevaar lopen. Om deze redenen besloot de KNMP samen met de overheid, waaronder het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Veilig Thuis, en verschillende betrokken partijen in Nederland een codewoord bij apotheken in te voeren. Zodat slachtoffers door het mondeling of schriftelijk gebruik van een codewoord een melding in gang kunnen zetten. Voor de apotheker is belangrijk dat formeel niets verandert aan de 'gewone' route van melden. Apothekers vallen onder de wettelijk verplichte meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld van de KNMP en volgen zoveel als mogelijk de stappen van deze meldcode. Veilig Thuis beschouwt een melding waarbij het codewoord gebruikt is als een spoedmelding en handelt verder conform hun eigen protocol bij spoedmeldingen, zo nodig in samenwerking met de politie.

Dit initiatief is opgezet naar aanleiding van mediaberichten over Frankrijk, Spanje en België. Vrouwen in deze landen kunnen bij de apotheek met een codewoord ('Masker 19') een fictieve bestelling plaatsen, waarbij zij aangeven dat ze slachtoffer zijn van huiselijk geweld. Vanuit de overheid is op zaterdag 26 april een campagne gestart om aandacht te vragen voor huiselijk geweld. De campagne is gericht op slachtoffers en omstanders, met de boodschap: je kunt iets doen tegen huiselijk geweld door hierover te praten of om advies te vragen bij Veilig Thuis.

HET CODEWOORD VOOR SLACHTOFFERS

Sinds 1 mei is het in Nederland mogelijk bij de apotheek aan te geven slachtoffer te zijn van huiselijk geweld middels het codewoord 'Masker 19'. Belangrijk hierbij is dat het bij het gebruik van het codewoord alleen bedoeld is voor slachtoffers die zelf geen hulp kunnen zoeken omdat de pleger van het geweld dit belet. Hoofdboodschap naar slachtoffers blijft: als het even mogelijk is, bel zelf naar Veilig Thuis (0800-2000), of bel bij een levensbedreigende situatie de politie (112). Dit document betreft de uitzonderingsgevallen waar het bellen naar deze instanties voor een slachtoffer praktisch niet mogelijk is. In het geval dat een slachtoffer het codewoord gebruikt, geven zij toestemming om de noodzakelijke gegevens te delen met Veilig Thuis.

EEN BESCHRIJVING VAN DE STAPPEN IN EEN GEVAL VAN GEBRUIK VAN HET CODEWOORD

Sinds 14 maart 2013 is het voor bepaalde zelfstandige professionals, waaronder apothekers en artsen, verplicht om te beschikken over een meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook is het verplicht de kennis en het gebruik van de meldcode te bevorderen en deze te hanteren bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Vanaf 1 januari 2019 zijn professionals verplicht te werken met verbeterde meldcode inclusief een afwegingskader.

Bij een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld vanwege het mondeling of schriftelijk gebruik van het codewoord 'Masker 19' kan de apotheker als hulpmiddel het 5-stappenplan uit de KNMP meldcode, zoals hieronder beschreven, gebruiken.

NB:

Dit is geen afwijking van het gewone stappenplan, slechts een verduidelijking van de stappen van de meldcode in het geval van het gebruik van het codewoord.

NB:

Voor het doen van een melding zijn de volgende gegevens van belang: naam, adres en geboortedatum. Indien mogelijk vraag ook naar een telefoonnummer waarop het slachtoffer bereikbaar is (optioneel).

STAP 1. IN KAART BRENGEN VAN SIGNALLEN

Een slachtoffer zegt het codewoord 'Masker 19'. Dit betekent dat de apothekersassistent, niet zijnde de apotheker zelf, de apotheker inschakelt.

De (apothekersassistent en) apotheker schatten de situatie in:

- 1.1 Is het slachtoffer alleen, hoe gedraagt het slachtoffer en eventuele begeleiders zich, zoekt het slachtoffer oogcontact, gedraagt het slachtoffer zich angstig, heeft het slachtoffer haast
- 1.2 Is ter plekke sprake van een acute en reële dreiging?
 - Bij acuut gevaar: bel 112.
 - Bij geen acute dreiging: ga naar stap 2.

Raadpleeg ook het [stroomschema voor melding met 'Masker 19'](#).

STAP 2. COLLEGIALE CONSULTATIE

Als het mogelijk is, bespreek de situatie met een (deskundige) collega of Veilig Thuis. De persoonsgegevens van het slachtoffer hoeven hier nog niet genoemd te worden. Het gaat bij stap 2 om het helpen van het slachtoffer als ook om zelf steun voor de te nemen stappen te zoeken bij een collega of het meldpunt van Veilig Thuis. Dit kan wenselijk zijn omdat de apotheker en/of apothekersassistent niet dagelijks geconfronteerd zullen worden met deze problematiek.

Als collegiale consultatie (op dat moment nog) niet mogelijk is, ga verder naar stap 3. Eventueel kunnen stap 2 en stap 3 ook tegelijkertijd uitgevoerd worden of kan stap 2 na afloop als vorm van evaluatie uitgevoerd worden.

STAP 3. GESPREK MET DE PATIËNT OF BETROKKENEN

3.1 Is de het slachtoffer alleen, of is mogelijk de partner of vermoedelijke pleger in de nabijheid?

Als het mogelijk (dit is begrijpelijkerwijs momenteel lastig in verband met de Corona maatregelen) is het slachtoffer apart te nemen:

- Vraag de cliënt zo mogelijk naar een aparte ruimte. Bijvoorbeeld om persoonlijke voorlichting te geven over de te verstrekken medicatie, of problemen bij levering en mogelijke alternatieven, of verzin een reden om de betrokkene achter de toonbank/in een andere ruimte mee te nemen.
- Ga het gesprek aan, vraag daar eventueel een (deskundige) collega bij als dat in die specifieke situatie werkt (combinatie met stap 2) en/of bel in de aanwezigheid van het slachtoffer met Veilig Thuis.
- Geef in het gesprek het volgende aan:
 - Je hebt begrepen dat hij/zij een codewoord heeft gebruikt en hulp nodig heeft. Vraag na of dat dit klopt.
 - Veilig Thuis en/of de politie kan helpen bij deze situatie.
 - Geef de mogelijkheid aan de betrokkene om zelf met Veilig Thuis te spreken om uit te leggen wat de situatie is en af te spreken wat de vervolgstappen zullen zijn.

Als het slachtoffer met de **partner of vermoedelijke pleger** is en/of als anderszins geen privégesprek mogelijk is:

- Neem het slachtoffer niet apart en ga geen gesprek aan. Bevestig zo mogelijk dat 'Masker 19' in bestelling is en geregeld wordt en dat daar nog contact over wordt opgenomen (vraag eventueel naar telefoonnummer waarop het slachtoffer bereikbaar is) en ga naar stap 4.
- Indien nog niet bekend: vraag de naam, adres en geboortedatum (eventueel een telefoonnummer waarop het slachtoffer bereikbaar is).

Als het slachtoffer **telefonisch contact opneemt (wees alert, mogelijk luistert de geweldpleger mee):**

- Geef in het gesprek het volgende aan:
 - Je hebt begrepen dat hij/zij een codewoord heeft gebruikt en hulp nodig heeft. Bevestig of dat zo is.
 - Vraag hoe lang het slachtoffer de tijd heeft om te spreken. En of het mogelijk is om terug te bellen.
 - Veilig Thuis en/of de politie kan helpen bij deze situatie.
- Vraag de naam, adres en geboortedatum (eventueel een telefoonnummer waarop het slachtoffer bereikbaar is).
- Ga naar stap 4.

STAP 4. WEEG DE ERNST

4.1 Afwegingskader

Gebruik hier, al is het heel kort, het afwegingskader. Het gebruik van het codewoord betekent immers vrijwel automatisch dat sprake is van acute onveiligheid. Het codewoord door het slachtoffer is een hulpvraag voor acute zorg.

Ga naar stap 5.

STAP 5. BESLISSEN

5.1 Is het mogelijk om samen met de cliënt naar Veilig Thuis te bellen?

Wanneer bellen naar Veilig Thuis door het slachtoffer wel mogelijk is:

- Bel samen met het slachtoffer naar Veilig Thuis. Laat de cliënt waar mogelijk het woord voeren. Dit kan eventueel ook al plaatsvinden tijdens hetzelfde telefoongesprek met Veilig Thuis in stap 2 en/of 3. Op dit moment heeft Veilig Thuis wel de persoonsgegevens van het slachtoffer nodig, maar kan die zelf vragen aan het slachtoffer.

Wanneer bellen naar Veilig Thuis door de cliënt zelf niet mogelijk is en ingeschat wordt dat de situatie voor het slachtoffer of anderen acuut onveilig is:

- Bel politie (112).

Wanneer bellen naar Veilig Thuis door het slachtoffer zelf niet mogelijk is en ingeschat wordt dat de situatie voor het slachtoffer of anderen niet acuut onveilig is:

- Apotheker belt met Veilig Thuis (0800-2000): Aangeven dat het een spoedmelding betreft waarbij het codewoord gebruikt is maar de apotheker stap 3 (gesprek met slachtoffer) niet kon uitvoeren en daardoor niet kan inschatten hoe acuut het geweld is. Geef wel de observaties over gedrag en omstandigheden rond slachtoffer aan.
- Op dat moment is het belangrijk dat de naam, adres en geboortedatum gevraagd worden van slachtoffer. Eventueel telefoonnummer voor geval van spoed (als Veilig Thuis niet meer in contact komt met slachtoffer dan hebben ze een telefoonnummer).
- Veilig Thuis medewerkers weten dat ze met codewoord melding dit met hoogste prioriteit oppakken. Veilig Thuis gaat vervolgens met politie in overleg welke partij ter plekke langs gaat.
- NB: Door het gebruik van het codewoord 'Masker 19' gaat de melder akkoord met het uitwisselen van de noodzakelijke contactgegevens.
- NB: medische gegevens hoeven niet gedeeld te worden.

